EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 29.6.2023.
COM(2023) 355 final

# IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

## Sedamnaesto godišnje izvješće za 2022. o provedbi pomoći Unije na temelju Uredbe Vijeća (EZ) br. 389/2006 od 27. veljače 2006. o uspostavljanju instrumenta financijske potpore za poticanje gospodarskog razvoja turske zajednice na Cipru

# IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

## Sedamnaesto godišnje izvješće za 2022. o provedbi pomoći Unije na temelju Uredbe Vijeća (EZ) br. 389/2006 od 27. veljače 2006. o uspostavljanju instrumenta financijske potpore za poticanje gospodarskog razvoja turske zajednice na Cipru

### 1. UVOD

Uredba Vijeća (EZ) br. 389/2006[1] („Uredba o pomoći”) temelj je za pružanje pomoći turskoj zajednici na Cipru te se njome zahtijeva podnošenje godišnjeg izvješća Europskom parlamentu i Vijeću.

### 2. PROGRAMIRANJE POMOĆI

Od 2006. do kraja 2022. za aktivnosti u okviru Uredbe o pomoći namijenjeno je 656 milijuna EUR. U listopadu 2022. za godišnji program za 2022. odobren je iznos od 33,4 milijuna EUR[2]. Višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021.–2027. programu je omogućio višegodišnju perspektivu zahvaljujući stabilnom godišnjem financiranju. Međutim, program pomoći iznimne je i prijelazne prirode i cilj mu je pripremiti i olakšati, prema potrebi, punu primjenu pravne stečevine na područjima Republike Cipra u kojima Vlada Republike Cipra nema stvarnu kontrolu nakon rješenja ciparskog problema. Uredbom o pomoći i Uredbom Vijeća 2020/2093[3] kojom se utvrđuje višegodišnji financijski okvir omogućuje se revizija u slučaju ponovnog ujedinjenja.

### 3. MEHANIZMI PROVEDBE

Program se provodi na područjima Republike Cipra u kojima Vlada Republike Cipra nema stvarnu kontrolu i u kojima je primjena pravne stečevine privremeno obustavljena na temelju Protokola br. 10 Ugovora o pristupanju. Pomoć se provodi izravnim i neizravnim upravljanjem.

Komisija djeluje u jedinstvenom političkom, pravnom i diplomatskom kontekstu. Osiguranje takve pomoći ne podrazumijeva priznavanje bilo kojeg javnog tijela na područjima osim Vlade Republike Cipra. Za provedbu programa potrebni su *ad hoc* dogovori uz istodobno poštovanje načela dobrog financijskog upravljanja. Kod programa pomoći koje financira EU pravni okvir za razvojnu pomoć u uobičajenim se okolnostima uspostavlja sporazumima s vladom korisnicom. Takvi se sporazumi ne mogu sklopiti za pomoć turskoj zajednici na Cipru. Upravljanje potencijalnim rizikom i njegovo smanjenje dio su odgovornosti Komisije. Donesene mjere uključuju intenzivno praćenje ugovorâ i pružanje potpore korisnicima, revidirane uvjete plaćanja te oprezan pristup u upotrebi bankovnih jamstava. Pomoć uključuje znatan

[1] Uredba Vijeća (EZ) br. 389/2006 od 27. veljače 2006. o uspostavljanju instrumenta financijske potpore za poticanje gospodarskog razvoja turske zajednice na Cipru i o izmjeni Uredbe Vijeća (EZ) br. 2667/2000 o Europskoj agenciji za obnovu (SL L 65, 7.3.2006., str. 5.).

[2] Provedbena odluka Komisije od 13.12.2021. o donošenju Akcijskog plana za tursku zajednicu na Cipru za 2021. (C(2021) 8905).

[3] Uredba Vijeća (EU, Euratom) 2020/2093 od 17. prosinca 2020. kojom se utvrđuje višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021.–2027. (SL L 433I, 22.12.2020., str. 11.).

iznos bespovratnih sredstava, u pogledu kojih je potrebno intenzivno upravljanje resursima.

Kako bi se ostvario učinak, turska zajednica na Cipru mora se posve uključiti u pripremu za provedbu pravne stečevine s obzirom na povlačenje suspenzije njezine primjene u skladu s Protokolom br. 10 nakon stupanja na snagu sveobuhvatnog rješenja.

Skupina zadužena za program djeluje u okviru Ureda EU-a za podršku programu na područjima koja nisu pod stvarnom kontrolom u Nikoziji. Predstavništvo Komisije na Cipru ujedno na cijelom otoku organizira sastanke, seminare i konferencije za novinare te komunicira s ciparskom javnošću, među ostalim i o programu pomoći. Osim toga, informacijska točka EU-a, koja se financira u okviru programa pomoći, provodi niz komunikacijskih aktivnosti i aktivnosti za povećanje vidljivosti kojima pruža informacije o politikama EU-a, prioritetima i mjerama za potporu turskoj zajednici na Cipru te promiče europsku kulturu.

## 4. PROVEDBA TIJEKOM RAZDOBLJA IZVJEŠĆIVANJA

### 4.1. Opći pregled

Komisija nastavlja provoditi Uredbu o pomoći s općim ciljem podupiranja ponovnog ujedinjenja. U slučaju sveobuhvatnog rješenja ciparskog problema Vijeće će na temelju prijedloga Komisije jednoglasno odlučiti o potrebnoj prilagodbi Uredbe.

Aktivnosti u 2022. obuhvaćale su nastavak niza pokrenutih i uspješnih projekata kao što su stipendije EU-a i mjere za izgradnju povjerenja kojima se podupire rad Tehničkog odbora za kulturnu baštinu i Odbora za nestale osobe. S pomoću posebnog mehanizma nastavilo se financiranje inicijativa u okviru tehničkih odbora dviju zajednica.

Bespovratna sredstva i dalje su bitan element programa. Pomoć ključnim gospodarskim sektorima koji se pripremaju za postizanje rješenja pojačana je projektima za razvoj privatnog sektora, ruralnih područja te ljudskih resursa. Uloženim naporima nastavilo se osjetno pridonositi poboljšanjima u području iskorjenjivanja bolesti životinja i sigurnosti hrane.

Komisija je nastavila pružati pomoć turskoj zajednici na Cipru u usklađivanju sa standardima utvrđenima paketom od dviju mjera koje je Komisija donijela 2021. za registraciju zaštićene oznake izvornosti „Χαλλούμι” (Halloumi)/„Hellim” i utvrđivanje uvjeta za kretanje tog proizvoda preko zelene crte razgraničenja. Mnogo je truda uloženo da se subjektima u poslovanju s hranom pomogne u pripremi za prve inspekcije zaštićenih oznaka izvornosti. Komisija je osnovala i neformalnu radnu skupinu za Halloumi/Hellim, koja okuplja dionike iz obiju ciparskih zajednica.

Među korisnicima i dalje postoje bitne razlike u sposobnosti da nakon stupanja na snagu sveobuhvatnog rješenja djelotvorno provedu pravnu stečevinu. Međutim, turska zajednica na Cipru nastavila je dobro napredovati u nizu područja i sada bolje razumije izazove.

I dalje postoji problem s ugovorom o izgradnji kanalizacijske mreže u Famagusti koji je Komisija raskinula u prosincu 2013. Spor s bivšim izvođačem upućen je 2017. na arbitražu. U srpnju 2022. arbitražni je sud donio svoju konačnu odluku, koju je izvođač zatim osporio pred belgijskim sudovima. Istodobno su se nastavili povezani popravci.

Komisija se pobrinula da se program pomoći nastavi unatoč posljedicama pandemije bolesti COVID-19 i teškoj socioekonomskoj situaciji turske zajednice na Cipru. U okviru programa nastavio se provoditi izvanredni paket za borbu protiv bolesti COVID-19, koji obuhvaća najhitnije medicinske potrepštine, gospodarsku potporu poduzećima i stručne savjete turskoj zajednici na Cipru.

Na kraju godine na snazi je u okviru programa bilo 159 ugovora.

## 4.2. Napredak po ciljevima

Opći je cilj programa pomoći olakšati ponovno ujedinjenje Cipra poticanjem gospodarskog razvoja turske zajednice na Cipru, s posebnim naglaskom na gospodarsku integraciju otoka, na poboljšanje kontakata između dviju zajednica i s EU-om te na pripreme za pravnu stečevinu.

Aktivnosti poduzete 2022. opisane su u nastavku, za svaki cilj Uredbe o pomoći.

### *4.2.1. Cilj 1: Razvoj i restrukturiranje infrastrukture*

Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) nastavio je provedbu Instrumenta za lokalnu infrastrukturu na temelju postojećih sporazuma o doprinosu potpisanih s Komisijom u ukupnom iznosu od 33,2 milijuna EUR. Cilj je tog instrumenta pružiti potporu pri pripremi i provedbi ulaganja u relevantnu lokalnu infrastrukturu.

U okviru Instrumenta za lokalnu infrastrukturu 2022. bilo je 14 aktivnih prioritetnih projekata. Znatan napredak ostvaren je u izgradnji Centra za suradnju u Kormakitisu i proširenju postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda u mjestu Morphou. Započeli su i radovi na sanaciji rezervoara u mjestu Kouklia. Poduzet je niz koraka kako bi se pripremio teren za početak izrade studije predizvedivosti za solarnu elektranu dviju zajednica.

Kad je riječ o vodnom sektoru, u studenome 2021. dovršena je izgradnja novog kanala za odvod otpadnih voda u Nikoziji, a rok za prijavu nedostataka projekta istekao je u prosincu 2022. Projekt je obuhvaćao izgradnju kanala dužine 13 km namijenjenog prijenosu otpadnih voda iz područja Nikozije do postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda dviju zajednica u Nikoziji, koje je izgrađeno u okviru aktivnosti financirane sredstvima EU-a i dovršene 2013. Projektom će se smanjiti onečišćenje podzemnih voda i zaštititi zajednički vodni resursi cijelog otoka.

Popravci na kanalizacijskoj mreži u Famagusti započeli su u srpnju 2021., a radovi su fizički započeli u siječnju 2022. Cilj je projekta popraviti veći broj nedostataka iz početnog projekta te poboljšati kvalitetu i funkcionalnost sustava. Znatan napredak ostvaren je 2022. kad je postavljeno oko 70 % planiranog cjevovoda. Očekuje se da će projekt završiti krajem 2023.

Rok za prijavu nedostataka iz izmijenjenih ugovora o radovima o proširenju kapaciteta odlagališta otpada i postrojenju za otplinjavanje odlagališta otpada istekao je u siječnju 2022. te je pogon u potpunosti predan turskoj zajednici na Cipru.

Nažalost, korisnik nije poboljšao rad odlagališta i upravljanje njime, nego je nastavio s lošom praksom odlaganja otpada i ne koristi se postrojenjem za pročišćavanje procjednih voda. To je neizbježno dovelo do velikog smanjenja vrijednosti ulaganja. Korisnik je bez sudjelovanja Komisije raspisao dva natječaja za sklapanje ugovora o obavljanju djelatnosti odlagališta. Međutim, oba su poništena, što znači da upravljanje sektorom otpada i njegova budućnost ostaju nejasni. Komisija se neprestano trudila pružiti potporu korisniku da ispravi situaciju.

U skladu s Integriranim planom za gospodarenje krutim otpadom koji je financirao EU bespovratna sredstva kojima se podupire osam lokalnih zajednica u unapređenju infrastrukture za gospodarenje otpadom u konačnoj su fazi provedbe.

Lokalni tehnički kapaciteti za praćenje kvalitete okoliša poboljšani su obnovom mreže za praćenje kvalitete zraka, izgradnjom referentnog laboratorija za kvalitetu zraka i goriva te osiguravanjem aktivnosti izgradnje kapaciteta. Mreža za praćenje kvalitete zraka, koja je bila potpuno funkcionalna tijekom 2022., sada osigurava mjerenja za više onečišćujućih tvari na većem broju lokacija.

Kad je riječ o sektoru telekomunikacija, nastavila se izgradnja nove radiodifuzijske infrastrukture te se očekuje da će biti dovršena do kraja 2023. Taj projekt, koji se financira sredstvima EU-a, potreban je kako bi turska zajednica na Cipru izmjestila sve analogne televizijske emisije iz frekvencijskog pojasa od 700 MHz. To će u konačnici omogućiti nesmetanu dodjelu frekvencijskog pojasa od 700 MHz za mobilne usluge pete generacije i pridonijeti povećanju digitalizacije u turskoj zajednici na Cipru.

*4.2.2. Cilj 2: Promicanje društvenog i gospodarskog razvoja*

Programom pomoći nastavili su se suzbijati negativni gospodarski učinci pandemije bolesti COVID-19 i podupirati poslovno okruženje u turskoj zajednici na Cipru.

Glavno sredstvo za pružanje potpore privatnom sektoru, među ostalim i za oporavak od pandemije bolesti COVID-19, bio je projekt „Inovativno poduzetništvo i dijalog”, koji provodi organizacija Northern Ireland Corporation Overseas (NI-CO). U okviru programa dodjele bespovratnih sredstava „Zaštita i otvaranje radnih mjesta” 100 uspješnih MSP-ova primilo je financijsku potporu 2022., svaki u iznosu do 60 000 EUR. To je bilo povrh potpore u iznosu od 1 500 EUR koju je 2021. primilo 770 mikropoduzeća.

Znatan napredak postignut je i u području sigurnosti proizvoda. Projekt tehničke pomoći za nadzor tržišta pokrenut je u ožujku 2022. radi uvođenja novih i unapređenja postojećih praksi u području mjeriteljstva, standardizacije, akreditacije i ocjenjivanja sukladnosti. Projekt pridonosi poboljšanju poslovnog okruženja u turskoj zajednici na Cipru te osiguravanju sukladnosti lokalno proizvedene robe sa standardima EU-a.

U području ruralnog razvoja osigurano je strukovno obrazovanje i osposobljavanje o upravljanju poljoprivrednim gospodarstvom i povezanim temama za 189 poljoprivrednika. Kao dopuna ulaganju u osposobljavanje 55 projekata kojima su dodijeljena bespovratna sredstva za ruralni razvoj kako bi se unaprijedio sektor prešlo je u završnu fazu provedbe. Pokrenut je pilot-program istraživanja i demonstriranja kako bi se prevladao raskorak između znanosti, potreba i prakse u četiri utvrđene pilot-teme, uključujući program zaštićene oznake izvornosti Halloumi/Hellim.

Nastavila se provedba projekta tehničke pomoći za sigurnost hrane i pripravnost na krizu, što utječe na trgovinu preko zelene crte razgraničenja i provedbu paketa za Halloumi/Hellim. Dvadeset i osam subjekata u poslovanju s hranom imalo je na raspolaganju potporu za izradu i provedbu akcijskih planova za postizanje standarda EU-a. Započeo je postupak certificiranja poljoprivrednih gospodarstava te je do kraja 2022. certificirano 11 poljoprivrednih gospodarstava, a ocijenjeno je još dodatnih 26.

Dovršeno je treće veliko testiranje i uzorkovanje životinja na prioritetne bolesti, odnosno brucelozu i tuberkulozu. Komisija je u tu svrhu osigurala laboratorijske

testove, veterinarski potrošni materijal i usluge. Stoga je do kraja 2022. nastavljen trend smanjenja stope raširenosti bruceloze te je raširenost u stadu iznosila oko 2 %.

Potpora EU-a pridonijela je i daljnjem napretku u angažiranju privatnih veterinara u provedbi kontrola.

U obrazovnom se sektoru potpora nastavila u područjima koja su usko povezana s povećanjem kapaciteta na tržištu rada, među ostalim znanstvenim obrazovanjem, strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem te cjeloživotnim učenjem. Prva faza višegodišnjeg projekta izrade kurikuluma za strukovno obrazovanje dovršena je s opipljivim rezultatima. Među ostalim postignućima, pridonijela je izradi 20 kurikulumskih paketa za revidirane kurikulume strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te novog mehanizma ispitivanja i ocjenjivanja za strukovno obrazovanje i osposobljavanje. Projekt je produljen za još dvije godine.

Kad je riječ o znanstvenom obrazovanju, 34 srednje škole i 12 strukovnih škola dobilo je opremu za znanstveni laboratorij za ukupno 77 laboratorija i jedan resursni centar za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, čime su povećane mogućnosti pohađanja znanstvene nastave za mlade. Prethodnih je godina opremu za znanstveni laboratorij dobilo 48 osnovnih škola. Profesionalni razvoj nastavnika i školskog rukovodstva poboljšan je uspostavom baze edukatora. Ukupno je 1 468 nastavnika, ravnatelja i članova školskog rukovodstva osnovnih i srednjih škola sudjelovalo u osposobljavanju o temama kao što su učenje i podučavanje usmjereno na učenika, upotreba znanstvenog laboratorija i interaktivni pristupi u učenju jezika. U tijeku su analize kako bi se stvorili uvjeti za buduće podupiranje cjeloživotnog učenja, obrazovanja za učenike i studente s posebnim potrebama i stručne osposobljenosti.

Sa Svjetskom bankom potpisan je novi sporazum koji se odnosi na kontinuirano pružanje potpore praćenju makroekonomskih pokazatelja, olakšavanje trgovinskih postupaka i trgovine preko zelene crte razgraničenja, poboljšanje poslovnog okruženja u turskoj zajednici na Cipru te pružanje tehničke potpore u ključnim statističkim područjima.

U području statistike u rujnu 2022. započeo je projekt tehničke pomoći s Danskim zavodom za statistiku, a cilj mu je poboljšati poslovanje i upravljanje izvorima podataka. Prije toga nabavljeni su informatička oprema i specijalizirani softver kako bi se poboljšali statistički rezultati u skladu sa standardima EU-a. Projekti su nadopunjeni ciljanom potporom osiguranom putem Instrumenta Komisije za tehničku pomoć i razmjenu informacija (TAIEX) i Svjetske banke. Sve te mjere čine sveobuhvatnu strategiju EU-a kojoj je cilj poboljšati pružanje statističkih podataka u turskoj zajednici na Cipru, što je ključno za olakšavanje priprema za ponovno ujedinjenje.

#### *4.2.3. Cilj 3: Promicanje pomirenja, mjere za izgradnju povjerenja i potpora civilnom društvu*

Odbor za nestale osobe, uz potporu iz programa pomoći na temelju sporazuma o doprinosu s UNDP-om, nastavio je terenski i laboratorijski rad. Od ukupno 2 002 nestale osobe do kraja 2022. ekshumirao je posmrtne ostatke 1 196 osoba. Analizom DNK njih 1 029 identificirano je i vraćeno obiteljima.

U prosincu 2022. potpisan je novi sporazum o doprinosu u vrijednosti od 2,6 milijuna EUR za financiranje rada Odbora tijekom 2023. Doprinos EU-a za podršku njegovim aktivnostima u razdoblju 2006.–2022. iznosio je 35,8 milijuna EUR, što je 75 % ukupnih sredstava Odbora u tom razdoblju.

Zaštita kulturne baštine preko Tehničkog odbora za kulturnu baštinu u kojem sudjeluju obje zajednice i dalje je ključna sastavnica mjera za pomirbu i izgradnju povjerenja u okviru programa pomoći, a 2022. dovršeno je 16 projekata. Program zaštite kulturne baštine primio je financijska sredstva EU-a u ukupnom iznosu od približno 24 milijuna EUR. To je omogućilo da se više od 120 mjesta kulturne baštine na otoku očuva, fizički zaštiti, obnovi ili da se ojača njihova struktura.

U prosincu 2022. potpisan je novi sporazum o doprinosu u vrijednosti od 1 milijun EUR za nastavak mehanizma za potporu tehničkim odborima koji se financira sredstvima EU-a. Tu potporu provodi UNDP. Od 2019. u okviru mehanizma za potporu financiralo se više od deset projekata tehničkih odbora, od studija izvedivosti i istraživačkih studija to radionica i izložbi.

Nakon uspješne provedbe pilot-programa stipendija za dvije zajednice ustanove United World Colleges i na temelju dobrog iskustva iz prethodnih godina, 2022. iz obiju je zajednica odabrano 12 studenata za sudjelovanje u međunarodnom preddiplomskom programu u raznim državama. Mjere koje je provela ustanova United World Colleges obuhvaćaju i aktivnosti uključivanja mladih u obje zajednice i kratke tečajeve kojima se mlade nastoji potaknuti da pokrenu pozitivne promjene u svojem društvu.

Potpora civilnom društvu nastavila se 2022. U okviru projekta tehničke pomoći za organizacije civilnog društva („Građanski prostor”) i dalje im se pomaže da ojačaju svoje kapacitete, zalaže se za stvaranje okružja koje će poticati razvoj civilnog društva i potiču umrežavanje i provedba aktivnosti zajedno s grčkom zajednicom na Cipru i drugim organizacijama civilnog društva EU-a. S obzirom na pozitivne povratne informacije o njegovu radu Građanski prostor produljen je za još dvije godine.

Novi poziv na podnošenje prijedloga u okviru programa „Ciparsko civilno društvo u akciji VIII.” uspješno je objavljen u ožujku 2022., a ukupna financijska sredstva za dodjelu iznose 2,5 milijuna EUR. Poziv je bio usmjeren na podupiranje mjera u trima područjima: istraživačke mjere dviju zajednica, mjere za izgradnju povjerenja dviju zajednica i jačanje civilnog društva u turskoj zajednici na Cipru. Krajem 2022. u tijeku je bio postupak dodjele. Dvanaest projekata kojima su dodijeljena sredstva u okviru prethodnog izdanja poziva ušlo je u fazu pune provedbe, čime se civilnom društvu omogućilo poduzimanje ključnih aktivnosti zagovaranja i poticanja građanskog aktivizma.

Udruga Platforma za ljudska prava nastavila je s uspješnom primjenom neposrednih bespovratnih sredstava koja joj je dodijelio EU. Glavne su aktivnosti bile usmjerene na suzbijanje trgovine ljudima, prava izbjeglica, prava LGBTIQ+ osoba, relevantno sudjelovanje dionika, uvjete zadržavanja i slobodu od mučenja. Platforma je sudjelovala u pokretanju prvog postupka zbog trgovine ljudima pred „sudovima” turske zajednice na Cipru, koji je završio osuđujućom presudom. Pružala je i potporu žrtvama povreda ljudskih prava te općenito jačala kapacitete civilnog društva povezane s pitanjima koja se odnose na prava.

#### *4.2.4. Cilj 4: Približavanje turske zajednice na Cipru Uniji*

Goethe-Institut je 2022. umjesto British Councila postao partner u provedbi programa stipendija EU-a. Sporazum o doprinosu u iznosu od 5 milijuna EUR sklopljen je s Goethe-Institutom u travnju 2022. Tijekom godine studentima iz turske zajednice na Cipru ponuđeno je 159 stipendija za pohađanje sveučilišta u državama članicama EU-a, a prvi student iz turske zajednice na Cipru koji je dobio stipendiju EU-a upisao se

na Europski koledž.

Od 2007. studentima je dodijeljeno više od 2 000 stipendija za više od 100 sveučilišta u 23 države članice EU-a. Tim se stipendijama u raznim državama članicama EU-a podupiru studenti tijekom prve godine preddiplomskih studija, studenti na diplomskom ili doktorskom studiju te istraživači i stručnjaci u daljnjem razvoju jezičnih i profesionalnih vještina.

Informacijskom točkom EU-a upravlja Ured EU-a za podršku programu u suradnji s Predstavništvom Europske komisije na Cipru. Zahvaljujući svojim aktivnostima na internetu i izvan njega 2022. je postigla visoku razinu vidljivosti EU-a. Informacijskom točkom EU-a obuhvaćeno je više od 20 tema povezanih s EU-om, uključujući rodnu ravnopravnost, rodno uvjetovano nasilje, prava LGBTIQ+ osoba, prava osoba s invaliditetom, dezinformiranje te zdravlje i sigurnost na radnom mjestu.

Organizirala je 35 događanja, koja su privukla više od 16 000 sudionika. Posjećenost događanja neznatno se povećala u usporedbi s prethodnim godinama. Osim toga, izrađeno je 14 publikacija, 69 infografika i 12 audiovizualnih proizvoda koji su se odnosili na prioritete EU-a na Cipru. Promet na društvenim medijima informacijske točke EU-a nastavio se povećavati. Njezina Facebook stranica zabilježila je 2022. oko 1 000 novih korisnika.

*4.2.5. Ciljevi 5–6: Pripremanje turske zajednice na Cipru za uvođenje i provedbu pravne stečevine*

Instrument TAIEX primjenjuje se za provedbu ciljeva 5 i 6 Uredbe o pomoći. Pomaže u pripremi turske zajednice na Cipru za provedbu pravne stečevine s obzirom na povlačenje suspenzije njezine primjene nakon stupanja na snagu sveobuhvatnog rješenja.

Instrument TAIEX i dalje je važan alat koji pridonosi ciljevima Uredbe o pomoći. Njime se 2022. kontinuirano podupiralo svih 12 tematskih područja pravne stečevine kombinacijom događanja na internetu i izvan njega. Osiguravala se i redovita pomoć zdravstvenih stručnjaka u kontekstu pandemije bolesti COVID-19. Ukupno je u okviru TAIEX-a organizirano 151 događanje, što znači da je njihov broj bio jednako visok kao prethodnih godina. Osim toga, izrađena je baza podataka svih pravnih tekstova sastavljenih uz potporu TAIEX-a te se nastavilo raditi na poboljšanju kvalitete prijevoda i tumačenja u turskoj zajednici na Cipru.

Nastavljena je potpora u okviru TAIEX-a trgovini preko zelene crte razgraničenja (Uredba Vijeća (EZ) br. 866/2004). Neovisni stručnjaci koje je zadužila Komisija provodili su redovite inspekcije svježeg voća i povrća, krumpira, meda i ribe. Osim toga, 2022. šest vrsta prerađene hrane neživotinjskog podrijetla prvi je put prešlo zelenu crtu razgraničenja. Riječ je o maslinovom ulju, tahiniju, halvi, sirupu rogača, marmeladama i voćnom soku. Stručnjaci TAIEX-a bili su glavna pokretačka snaga u osiguravanju standarda i kvalitete na razini EU-a odgovarajućim provjerama sukladnosti postrojenja.

Komisija je radila i na uklanjanju prepreka trgovini preko zelene crte razgraničenja te je osigurala neometanu primjenu novouspostavljenih inspekcijskih sustava, koji sada zahtijevaju fitosanitarne certifikate za sve voće i povrće.

## 4.3. Financijsko izvršenje (ugovori i plaćanja)

*4.3.1. Ugovori*

Komisija je 2022. preuzela pravne obveze u iznosu od 27,2 milijuna EUR.

*4.3.2. Plaćanja*

Plaćanja su 2022. iznosila 40,6 milijuna EUR (38 milijuna EUR 2021.).

## 4.4. Praćenje

Komisija je izravno odgovorna za provedbu većine projekata (izravno upravljanje). Osoblje Komisije provodi vrlo visok stupanj praćenja putem stalnih kontakata s izvođačima, provjera na terenu, sastanaka na lokaciji i sastanaka upravljačkog odbora. Tim za bespovratna sredstva nastavio je pružati tehničku pomoć i podupirati Komisiju praćenjem provedbe ugovora o bespovratnim sredstvima i pomaganjem korisnicima bespovratnih sredstava u primjeni pravila EU-a za provedbu ugovora o bespovratnim sredstvima, uključujući pravila o sekundarnoj nabavi.

Komisija određeni broj ugovora provodi i neizravnim upravljanjem. Provedbena tijela, kao što su UNDP, Svjetska banka, Goethe-Institut i NI-CO, podnose izvješća Komisiji u skladu s odgovarajućim okvirnim sporazumima. Komisija je uvelike uključena u svakodnevno praćenje tih mjera.

## 4.5. Revizija i kontrola

U potpunosti su provedene preporuke iz posljednje revizije koju je 2017. provela Služba za unutarnju reviziju, a koje se odnose na mehanizme unutarnje kontrole u području javne nabave.

## 4.6. Evaluacija

Projekt praćenja usmjerenog na rezultate (ROM) dovršen je 2022. U okviru ROM-a revidirane su odabrane mjere te je provedeno predviđeno osposobljavanje za poboljšanje kapaciteta za unutarnje praćenje relevantnih dionika. Stručnjaci ROM-a dali su preporuke o relevantnosti, učinkovitosti, djelotvornosti i održivosti, koje su uključene u revidirane mjere i ostale aktivnosti.

Komisija je objavila radni dokument službi Komisije[4] o rezultatima evaluacije programa pomoći 2022. U evaluaciji su predstavljeni neovisna procjena i dokazi o napretku ostvarenom u postizanju ciljeva programa pomoći u razdoblju 2013.–2018. Zaključeno je da se program pomoći može smatrati vrlo relevantnim i, s obzirom na posebne okolnosti konteksta turske zajednice na Cipru, relativno uspješnom inicijativom, s velikom dodanom vrijednošću za EU.

## 4.7. Informiranje, promidžba i vidljivost

Ukupno su 584 aktivnosti za povećanje vidljivosti i komunikacijske aktivnosti radi predstavljanja rada EU-a provedene 2022. Komisija je objavila brošuru o potpori EU-a u odgovoru na COVID-19, a napredovalo se s pripremama za brošuru o razvoju privatnog sektora.

## 4.8. Savjetovanja s Vladom Republike Cipra

Održavali su se sastanci s predstavnicima Vlade Republike Cipra, i uživo i putem interneta. Komisija se i dalje oslanja na suradnju s Vladom kad je riječ o provjeri prava

[4] RADNI DOKUMENT SLUŽBI KOMISIJE EVALUACIJA Evaluacija programa pomoći za tursku zajednicu na Cipru (2013.–2018.) (*COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT EVALUATION Evaluation of the Aid Programme for the Turkish Cypriot community (2013-2018)*) – Ured za publikacije EU-a (europa.eu).

vlasništva te olakšavanju rada tehničkih odbora dviju zajednica. Komisija održava redovite sastanke sa Stalnim predstavništvom.

## 5. ZAKLJUČCI

Djelovanjem u okviru ciljeva Uredbe o pomoći Komisija nastavlja pružati pomoć na temelju Uredbe o pomoći kako bi se olakšalo ponovno ujedinjenje Cipra poticanjem gospodarskog razvoja turske zajednice na Cipru. Tijekom 2022. pomoć je i dalje bila usmjerena na područja koja su posebno problematična kad je riječ o budućem usklađivanju s pravnom stečevinom.

Podaci o uspješnosti pomoći u prošlosti i zrelost projekata neprestano će se odražavati u budućim programskim razdobljima. Djelovanje će i dalje biti usmjereno na povećanje učinka u prioritetnim područjima manjim brojem opsežnijih djelovanja.

Komisija je prema potrebi spremna mobilizirati resurse, među ostalim u okviru programa pomoći, za potporu pregovorima za postizanje rješenja pod pokroviteljstvom UN-a.